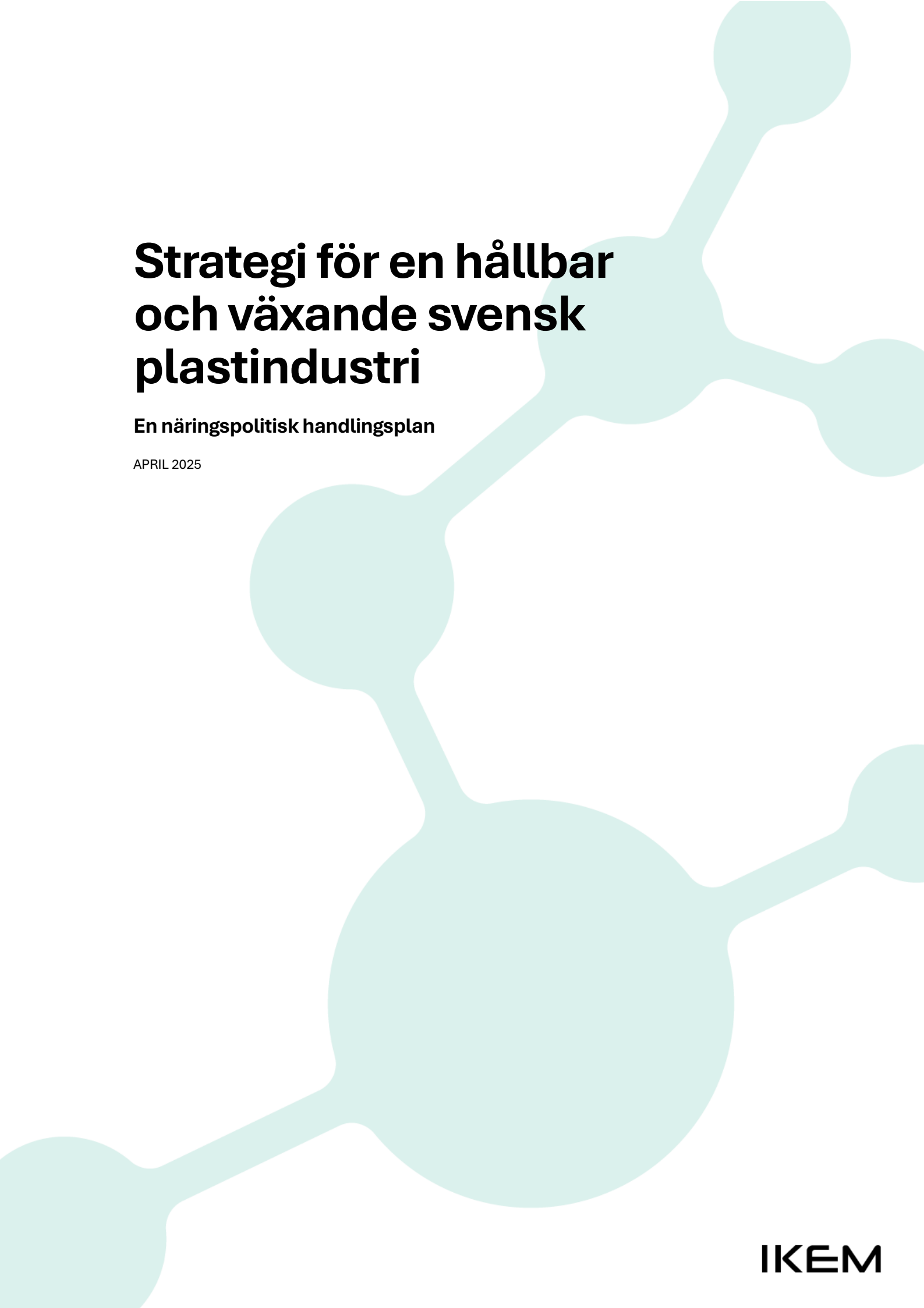

Strategi för en hållbar och växande svensk plastindustri

En näringspolitisk handlingsplan

APRIL 2025

IKEM

Innehåll

Förord	3
Inledning	4
Plastbranschens roll i samhället.....	5
En viktig industri för tillväxt, innovationskraft och arbetstillfällen	5
Perspektiv: behovet av plastprodukter ökar	6
Goda förutsättningar för tillverkning i Sverige?	7
En genomlysning av plastindustrin behövs	7
Prioriteringar och mål – från råvara till tillverkning och återvinning	9
Målsättningar och branschens arbete	9
Värna frihandel och öppna marknader till jämlika villkor	10
Arbeta för effektiv lagstiftning och effektiva tillståndsprövningar	11
Säkra god tillgång till el till ett konkurrenskraftigt pris	12
Stärk arbetsmarknaden med utbildning i bredd och spets	14
Forskning och utveckling för branschens och samhällets utveckling	15
Hållbar råvara för plasttillverkning	16
Kvotplikt driver på omställningen	16
Kapaciteten för återvinning med hög kvalitet måste byggas upp	17
Skapa en effektiv återvinningsmarknad utan fusk	19
Bioråvara	20
Insamling av plast för återvinning	20
Design för återvinning – styrning på produktnivå i stället för materialslag	21
Sortera vid källan och ansvar att sortera rätt	22
Fungerande tillsyn avgörande för fungerande marknad	23
Avslutning	23

Förord

Plaster är fantastiska material. Med den enorma bredden av egenskaper har produkter som vi tidigare bara kunde drömma om blivit möjliga. Plastmaterial gör den moderna världen möjlig. Bakom dessa viktiga material står en innovativ och initiativrik industri, med drivna entreprenörer och duktiga medarbetare.

Diskussionen om plast har under lång tid fokuserat på plastens miljöutmaningar. Det är viktiga frågor och industrin arbetar konstant med att minska sin negativa påverkan. Dock har frågan om plastmaterialens positiva påverkan på samhället kommit i skymundan. Sett ur perspektivet att den globala konsumtionen av plast kommer att öka kraftigt i samband med att allt fler människor får högre inkomster och bättre levnadsstandard, är det en fråga som måste diskuteras.

I denna rapport utforskar vi därför den svenska plastindustrins förutsättningar för att vara relevant i den globala utvecklingen. Vi beskriver branschens utmaningar, mål och åtgärder som bidrar till dess positiva utveckling. Det är viktiga insatser som behövs, när plastindustrin är i färd med att ställa om till förnybar råvara, samtidigt som den måste kunna stå stark i en hård global konkurrens. Det handlar om insatser som plasttillverkare och olika branscher kan göra men också om insatser som det offentliga kan bidra med. Mycket av arbetet är EU-relaterat och därför berör många förslag också EU-nivån.

Innovations- och kemiindustrierna är ledande i den gröna omställningen. För att det ska kunna fortsätta måste vi som industri ges rätt förutsättningar för att behålla vår konkurrenskraft och fortsätta att attrahera globala investeringar.

Rapporten har tagits fram på initiativ av IKEM:s styrelse. I arbetet har delbranschkommitté plast deltagit och en arbetsgrupp med experter från industrin har bidragit med god sakkunskap från företagets vardag.

Stockholm, april 2025.

Jonas Hagelqvist
vd, IKEM

Avgränsningar

Rapporten ser till den svenska industrins förutsättningar för omställning och stärkt konkurrenskraft. Det omfattar en bredd av frågor avseende allt från ökad återvinning för cirkulerad råvara till internationella handelsfrågor. Frågor om nedskräpning, mikroplaster i miljön med flera viktiga frågor tas inte upp i rapporten. Det innebär inte att industrin inte tar frågorna på allvar. Tvärtom är det högt prioriterade frågor för plastindustrin. Dock hanteras de i många olika fora, medan andra frågor inte får tillräckligt utrymme. Därför har vi valt att inte skriva något i de frågorna.

Inledning

Plast är en mängd material med en stor bredd av egenskaper och användningsområden. Plaster är mångsidiga, lätta och tåliga material som används i stort sett överallt. Byggbranschen, sjukvården, handeln och bilindustrin är exempel på områden där plast fyller viktiga funktioner i allt från förpackningar, lastsäkring, rör och isolering, till avancerade fordonskomponenter och medicinsk utrustning.

Plaster består huvudsakligen av kol och väte och kan tillverkas av olja, naturgas, biobaserade råvaror (sockerrör, majs, potatis, skog, alger) och andra förnybara råvaror (återvunnet material, koldioxid). Idag är fossila råvaror vanligast men både återvinningen och biobaserade råvaror ökar.

För att plaster ska komma till sin rätt och samtidigt bidra till det cirkulära samhället behövs fortsatt utveckling. I och med att plaster är mångsidiga och används brett behövs ett samlat arbete för att kunna fortsätta nyttja potentialen med materialet och samtidigt minska miljöbelastningen.

Sverige ska vara i den gröna omställningens framkant, speciellt när det gäller industrin. För att vara attraktiv krävs insatser på många plan. En viktig faktor att nyttja är plastindustrins egen innovationskraft, både avseende förmågan att ta fram produkter som bidrar till ett klimatsmart samhälle och att bygga system för plastindustrins cirkulära omställning. Med rätt förutsättningar kan den svenska plastindustrin attrahera investeringar till landet och bidra till fortsatt välbefinnande.

Denna strategi är IKEM:s förslag till hur det kan gå till. Utifrån plasternas roll i samhället beskriver vi hur vi kan arbeta mer med hållbar råvara, skapa bättre förutsättningar för industrin att verka i Sverige, exporten öka samt hur återvinningen kan öka.

Var används plast i samhället?

Det enkla svaret är överallt:

- Plastkomponenter gör bilar lättare, något som är nödvändigt när fordonsflottan ska elektrifieras.
- Sterila material som blodpåsar, slangar och förkläden i plast är avgörande för en säker sjukvård.
- Vindkraftverk, solpaneler, höljen till elkabel och mycket annat som är avgörande i den gröna energiomställningen är plast.
- Plastfilm används till både effektiv lastsäkring och hygieniska förpackningar som ger maten bättre hållbarhet.

Plastbranschens roll i samhället

En viktig industri för tillväxt, innovationskraft och arbetstillfällen

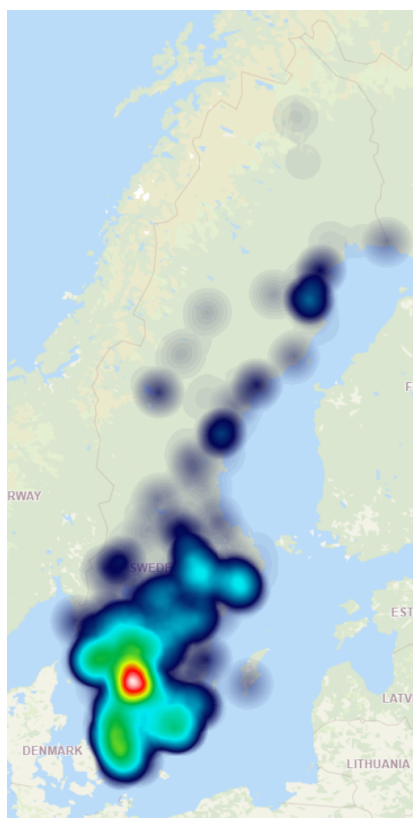
Den svenska plastindustrin är bred och verkar inom hela spektrumet av plastproduktion, från framtagande av plastråvara till återvinning. Plastindustrin finns representerad i hela Sverige, men majoriteten av företagen finns i södra delen. Ett särskilt stort kluster finns i Småland och är en del av Gnosjöandan. Med närhet till varandra och kunderna finner man gemensamma synergier och skapar ekosystem för att utveckla produktkedjor. I de bygder där plastindustrin är stor, skapar den jobb och välbefinnande, men även innovationskraft som bidrar till den gemensamma entreprenörsandan.

Den svenska plastindustrin kännetecknas av många små och medelstora företag, snarare än några få stora företag. Det ger goda möjligheter till specialisering och många av företagen är världsledande underleverantörer till andra branscher. Flertalet svenska plastföretag är legotillverkare åt exempelvis fordonsindustrin. Andra har egna produkter, som är specialiserade mot bland annat byggindustrin, jordbruket, vården och livsmedelssektorn. Ofta är samarbetena mellan plastproducenterna och deras kunder djupgående och långvariga.

Att ha en stark position inom en nisch och långsiktiga samarbeten är en trygghet, samtidigt som det medför en känslighet för plötsliga förändringar. Kraftiga konjunktursvängningar kan orsaka att beställningar uteblir. Plötsliga kostnadshöjningar beroende på energipriser eller regelkrångel, som gör att man inte kan leverera produkter till konkurrenskraftigt pris, innebär att ett företag snabbt kan bytas ut mot en utländsk konkurrent.

Plastbranschens drygt 1 000 företag anställer omkring 19 000 personer och omsatte år 2021 53 miljarder kronor med ett förädlingsvärde på 16 miljarder kronor. Exempel på större företag är Trioworld, Borealis, Pipelife, Rortex, Tarkett och Ineos Inovyn. För den lokala arbetsmarknaden är plastindustrin viktig eftersom den fångar upp både avancerad teknisk kompetens och personer som står långt från arbetsmarknaden.

Plastbranschen omfattar företag från processindustri och bearbetning till precisionstillverkning. Företagen har därför en stor bredd av olika anställda;

Figur 1. Heatmap över plastindustrins närvaro i Sverige sett till antal anställda. Flest företag finns i Västra Götaland, Småland och Skåne.

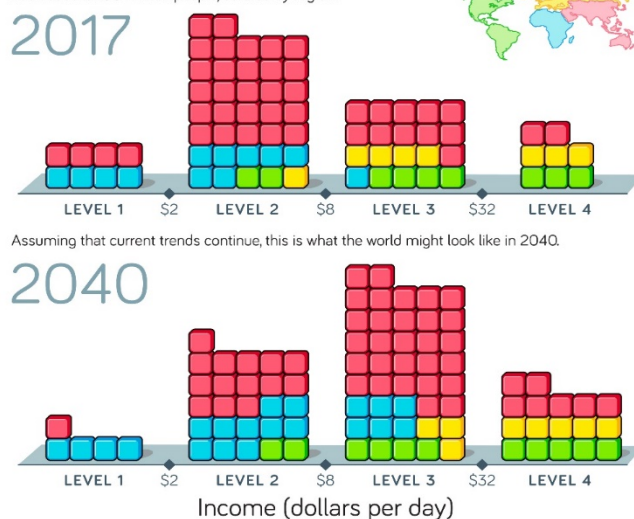
operatörer, ingenjörer och FoU-personal. Prognoser pekar på ett stort behov av nyrekrytering på grund av pensionsavgångar men också för att arbeta med utveckling och dra nytta av digitalisering, skapa återvinningssystem och övergå till mer förnybar råvara.

Perspektiv: behovet av plastprodukter ökar

I takt med att allt fler i världen får en starkare ekonomi och levnadsstandarden förbättras, kommer användningen av plastprodukter att öka. Gapminder har med olika FN-prognoser som bakgrund kunnat visualisera hur inkomstfördelningen i världen kommer att se ut framgent (figur 2). Andelen medel- och höginkomsttagare i världen kommer främst att öka i Asien och Afrika de närmsta decennierna.

NUMBER OF PEOPLE BY INCOME AND REGION

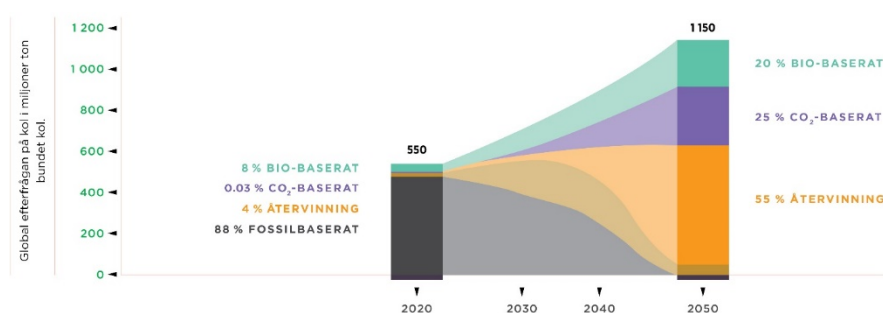
Each cube is 100 million people, colored by region.

Figur 2. Global välståndsutveckling 2017–2040. Källa: Gapminder/FN.

Det växande globala välståndet innebär att flera miljarder människor får tillgång till en stor mängd plastprodukter inom allt från sjukvård och fordonskomponenter till elförsörjning och livsmedelsförpackningar. Enligt Nova Institute (figur 3) kommer den globala efterfrågan på bundet kol i produkter men än fördubblas till 2050. Enligt OECD:s rapport från 2019 pekar basscenariot på att mängden plastprodukter kommer att tredubblas till 2060.

Bundet kol i kemikalier och material

Figur 3. Prognos för användning av kol. Källa: Nova Institute.

Goda förutsättningar för tillverkning i Sverige?

Alla företags konkurrenskraft påverkas av de förutsättningar som ges i de länder de verkar. För plastbranschen, precis som för annan industri, är kostnadsläge, tillgång till kompetens och till marknad betydelse för var man väljer att investera. För de delar av plastindustrin som är energikrävande har energipriserna stor betydelse för hur attraktivt Sverige är.

IKEM har låtit Copenhagen Economics jämföra förutsättningarna för delar av plastindustrin i Sverige med regioner inom EU, USA och Kina. I rapporten framgår att Sverige har konkurrenskraftig bolagsskatt och relativt god infrastruktur. Därtill visar rapporten att Sverige under det senaste decenniet haft problem med låg produktivitet utveckling och kompetensbrist.

Rapporten visar att Sveriges låga elpriser och låga andel fossilt innehåll i jämförelse med övriga EU gör Sverige attraktivt för investeringar. Rapporten belyser dock att det råder stora skillnader på pris i olika delar av landet till följd av elområdesindelningen. I elområde 3 och 4 där majoriteten av svensk plastindustrin är etablerad råder brist på elproduktion och det finns flaskhalsar för överföring av el från elområde 1 och 2. Dessutom skapar handeln med el till utlandet bl a Tyskland att marginalprissättningen driver upp priset på el i anslutande elområden. Konsekvenserna av bristerna i det svenska elsystemet har blivit betydligt högre i elpriser i elområde 4 och 3 än i övriga Sverige och därmed sämre förutsättningar för plastindustrins konkurrenskraft. I dagsläget finns plastföretag i södra Sverige som får avslag på ansökningar om ökad effekt vilket hindrar deras expansionsplaner, vilket är mycket allvarligt ur ett näringspolitiskt perspektiv.

När det gäller plaståtervinning gör långa tillståndsprocesser, en mindre marknad för plast och lägre återvinningsgrad att andra länder är mer attraktiva. I dagsläget är förutsättningarna att investera i plaståtervinning och plasttillverkning sämre än i konkurrerande länder. Detta är förödande i en tid när återvinningen byggs upp i Europa och det kan få långsiktiga konsekvenser om värdekedjorna runt återvinning har bättre förutsättningar utanför Sverige. Förutsättningar behöver förbättras om Sverige vill vara ett attraktivt land för framtidens gröna industri.

En genomlysning av plastindustrin behövs

Plastbranschen är en nyckelbransch för många andra näringar. I dagsläget är dock kunskapen om branschens betydelse är låg utanför den närmast berörda kretsen. Det beror delvis på att plastindustrin till stor del består av små företag, ofta mycket specialiserade på att leverera ett fåtal produkter till annan industri. Den bristande kunskapen är ett stort problem, eftersom plastindustrins betydelse för samhället ofta glöms bort. Om något lyfts plast fram som ett miljöproblem, utan att fördelarna och samhällets behov av plast adresseras.

De senaste åren har plasten som material utretts på flera sätt. Inte minst i den stora SOU om plast (SOU 2018:84). Fokus har dock hela tiden varit plastens miljömässiga utmaningar och utan näringslivsorienterat perspektiv. Det gör kunskapen om plast- och plastindustrin skev i samhällsdebatten. Därför finns behov för att utreda plastindustrins betydelse för svensk industri och ekonomi.

Motsvarande genomlysningar görs av bland annat skogsindustrin och Vinnovas analyser av life science-företagens förutsättningar. Kunskaperna från en sådan genomlysning bör vara vägledande för utformning av nya regler och krav som träffar plastindustrin och plastekonomin i sin hela livscykel, samt stärker den svenska plastindustrins konkurrenskraft. Kunskaperna bör också belysa hur omställningen av industrin till hållbara råvaror sker på ett sätt som gynnar

företagens utveckling. Företagen behöver se affärsmöjligheterna och då måste förhållandena i Sverige måste vara minst lika bra som i konkurrentländer för att industrin ska investera. Ett företagsperspektiv är nödvändigt.

IKEM:s förslag

- **Regeringen ger en tillväxtorienterad myndighet i uppdrag att utreda plastindustrins betydelse för svensk industri och ekonomi.**

Prioriteringar och mål – från råvara till tillverkning och återvinning

Plaster är lätta, starka och resurseffektiva material som gör det moderna samhället möjligt och ger gott stöd för den gröna omställningen. Samtidigt behöver plast, liksom alla andra material, användas på ett hållbart sätt och anpassas till en cirkulär ekonomi så att vi minimerar miljö- och klimatpåverkan och eliminerar läckaget till miljön.

Nedan beskriver vi mål och förslag för hela kedjan dvs. för ökad användning av förnybar råvara, goda förutsättningar för tillverkning i Sverige, samt för att sluta kretsloppen med effektiva återvinningsystem.

Målsättningar och branschens arbete

Många ambitioner har plastindustrin gemensamt med övrig industri. IKEM har satt upp följande övergripande mål för att produktion i Sverige ska vara attraktiv i ett internationellt perspektiv:

- Utvecklad frihandel och öppna marknader inom EU
- Harmoniserad svensk EU-lagstiftning och förutsägbara och snabba tillståndsprocesser
- Fungerande arbetsmarknad och goda förutsättningar för kompetensinvandring
- Stärkta utbildningar som bidrar till mindre kompetensbrist
- Forskning som bidrar till branschens utveckling
- God tillgång till el till ett konkurrenskraftigt pris

IKEM:s tre delbranscher plast, kemi och läkemedel har också inom Fossilfritt Sverige tagit fram en färdplan för klimatneutral konkurrenskraft och accelererad kemikalieomställning. I denna listas vad branschen gör och hur regeringen kan stötta i arbetet.

Mål i färdplanen

- År 2035: 40 procent av den råvara som vi använder är återvunnen eller biobaserad.
- År 2045: 80 procent av den råvara som vi använder är återvunnen eller biobaserad.
- År 2038: Netto-noll utsläpp av växthusgaser.
- År 2030: Andelen svenskt plastavfall som går till en process för materialåtervinning har fördubblats från dagens nivå.
- År 2040: 80 procent av svenskt plastavfallet ska gå till en process för materialåtervinning.

Åtaganden i färdplanen

- att de produkter som svensk plastindustri sätter på marknaden ska vara designade för återvinning för att säkerställa en hög återvinningsgrad.
- att genom smart design och konstruktion av produkter ska svensk plastindustri bistå sina kunder och säkerställa att plast används på effektivast möjliga sätt. Det kan vara genom att designa för en optimal livslängd och möjliggöra för återanvändning och reparation.
- att åta sig att göra nödvändiga investeringar i återvinningskapacitet för att säkerställa högsta möjliga återvinningsgrad.
- att åta sig att öka upptaget av återvunnen plast i produkter.

Värna frihandel och öppna marknader till jämlika villkor

Plastindustrin är internationell och Sverige är ingen isolerad ö. Som ett litet, exportberoende land är Sverige beroende av frihandel. Den har lagt grunden för svensk industri och för den svenska välfärden. Genom medlemskapet i EU får den svenska plastindustrin tillgång till en enorm inre marknad, med gemensamma spelregler, och genom EU:s frihandelsavtal med omvärlden. Det är avgörande för plastindustrin och näringslivet i stort att den fria handeln värnas.

Samtidigt som EU tillgodoser frihandel, finns också risker med att vara en öppen och handelsberoende ekonomi. Vår öppenhet mot omvärlden ger alla en god möjlighet att konkurrera, men öppnar också för osjyst konkurrens. De svenska och europeiska reglerna och målen för miljö och klimat är svåröverskådliga och innehåller många målkonflikter.

Den snabba takten i EU:s lagstiftningsarbete för den gröna omställningen blir då en utmaning för industrin som inte får den långsiktighet som investeringar kräver. Den ökande regleringsbördan blir särskilt kännbar för små och medelstora företag, som måste lägga stora resurser på administration. Det är också viktigt att vara vaksam för när miljöambitiös lagstiftning ibland syftar till att gynna några få aktörer och används som konkurrenssnedvridande medel.

Det går inte heller att ignorera att länder som Kina och USA har stora subventionsprogram för industrin. Genom IRA har USA kunnat attrahera stora investeringar och kinesiska företag kan dumpa marknaden med sin överkapacitet i produktionen. Vidare gör den förda amerikanska politiken med tullar och tariffer att ytterligare osäkerheter uppstår. EU behöver ta hänsyn till detta i utformningen av sina egna stödsystem och göra regelverken enklare och tydligare för företagen att förstå och efterleva.

Likaså bör EU sträva efter att stödsystem utformas på europeisk nivå och inte nationellt. Europas ambition bör vara att verka för en så fri handel som möjligt i världen och motverka protektionism, särskilt indirekt protektionism som går ut på att skapa monopol och slå ut konkurrerande produktion genom statsstöd som snedvrider och skapar en överproduktion.

Antalet medel- och höginkomsttagare i världen kommer att öka kraftigt under de närmaste decennierna. Därför kommer efterfrågan på högvärdiga, effektiva och återvinningsbara plastprodukter att öka kraftigt, med ökande levnadsstandard. Detta är en möjlighet för svensk plastindustri – att kunna förse världens växande medelklass med svenska varor är avgörande för framtida stark ställning. Plastindustrin i Sverige kännetecknas ofta av mindre och medelstora företag som har begränsad förmåga att själva öppna upp nya marknader – trots att det kan vara en möjlighet för svensk plastindustri. Därför är det viktigt att organisationer och myndigheter såsom Business Sweden och Tillväxtverket kan få i uppdrag att stödja export.

IKEM:s förslag

Med denna bakgrund bör regeringen överväga hur ett exportfrämjande program kan utformas. Utgångspunkten bör vara att svensk och europeisk plast och plastprodukter håller hög miljöprestanda och inte snedvrider den globala konkurrensen.

Arbeta för effektiv lagstiftning och effektiva tillståndsprövningar

I Europeiska kommissionens arbetsprogram för mandatperioden 2024-2029 är det tydligt att fokus ska ligga på konkurrenskraft och genomförande av tidigare uppsatta mål. För att stärka företagens konkurrenskraft och öka investeringsviljan i EU behöver regelverken förenklas. EU-kommissionens ordförande har utlovat att minska rapporteringskraven på den europeiska nivån med 25 procent. Det är en ambition svenska regeringar också haft.

Det är något som IKEM och den svenska plastindustrin välkomnar. En inriktning för grön omställning med bibehållen och förstärkt konkurrenskraft är avgörande för att den ska ske effektivt. Risken är annars att vi skickar negativ miljö- och klimatpåverkan på export och förlorar i konkurrenskraft.

Nu gäller för kommande kommission och för svenska regeringen att faktiskt lyckas med detta. Det är viktigt att den svenska regeringen åtar sig att agera, för att ge industrin bästa möjliga förutsättningar, för att uppfylla de mål man satt upp i Sverige och EU. Utgångspunkten bör vara att reglera mindre, reglera bättre och att tydliggöra vad företagen behöver göra för att följa reglerna. Dessutom bör nationella särregleringar så långt som möjligt undvikas eftersom det minskar EU:s konkurrenskraft.

Vid framtagande av ny EU-lagstiftning är det av största vikt att Sveriges regering och myndighet värnar den svenska industrins konkurrenskraft, därför bör Sverige vara aktivt och föra en dialog med berörda aktörer i ett tidigare skede än vad som sker idag. Det är viktigt att Sveriges regering avsätter resurser för att svenska tjänstemän ska vara verksamma inom EU- organisationer.

För att undvika dubbelregleringar och handelshindrande särregleringar inom EU:s inre marknad är det av största vikt att Sveriges regering och EU-parlamentariker verkar för att regelverk som påverkar marknaden alltid bör vara direkt gällande EU-rätt, alltså förordningar. Direktiv bör enbart användas i undantagsfall när konsekvenserna för näringslivet och handeln noggrant har utretts, dessutom bör i de fallen en särskild konsekvensutredning göras utifrån hur genomförandena i EU:s olika medlemsländer påverkar marknaden.

Det är viktigt att lagstiftning inte utgör ett hinder för utveckling och användning av nya metoder och tekniker. Lagstiftning ska alltid utgå från vad som ska

uppnås och i övrigt vara teknikneutral. Alltför ofta har ny lagstiftning haft ögonen på en specifik fråga eller teknik, vilket i bästa fall får begränsad framgång, i sämsta fall bereder vägen för marknadsmisslyckanden och att vi sitter fast i utdaterad teknik. Politiken måste lita på att näringslivet kan och vill bidra till att nå samhällsmål. **Lagstiftningen behöver därför utformas teknikneutralt och resultatinriktat, för att snabba på innovation och bidra till en cirkulär plastekonomi.** Ibland kan det även vara nödvändigt att ha undantag för prövande av innovativa metoder och tekniker för att inte riskera att hamna efter i utvecklingen till följd av enorma hinder i form av långa prövoprocesser och administrativ börda.

Svenska tillståndsprocesser har med åren blivit alltmer komplicerade och tidskrävande. Syftet med den pågående miljötillståndsutredningen är att göra tillståndsprocesserna snabbare och mer förutsägbara än idag. Regeringen bör skyndsamt genomföra de ändringar som föreslås i utredningen, för att företag ska kunna genomföra investeringar.

IKEM:s förslag

- **Verka för att svensk lagstiftning ligger i linje med EU-lagstiftning – implementera direktiv i linje med andra länder, undvik goldplating och avstå helt från svensk särlagstiftning.**
- **Se till att lagstiftning är teknikneutral och bidrar till att nå samhällsmål.**
- **Genomför förslagen i den kommande miljötillståndsutredningen.**

Säkra god tillgång till el till ett konkurrenskraftigt pris

Sverige är ett glest befolkat land med stora avstånd, men trots de dåliga oddsen har vi blivit en framgångsrik industrination. God tillgång till relativt billig el har varit en av de mest avgörande orsakerna. Elektrifieringen av hela samhället och framför allt industrin medför att tillgången till fossilfri el till konkurrenskraftigt pris har fått än mer betydelse för näringslivet. Produktionen av alla fossilfria kraftslag måste öka i snabb takt och flaskhalsar måste byggas bort och takten på utbyggnad av nät accelereras.

I södra Sverige råder det brist på effekt vilket är ett stort hinder för de företag som vill utvecklas, nyetableras eller utöka sin produktion. Effektbristen är ett stort hinder både för Sveriges konkurrenskraft och industrins potential att utvecklas, särskilt i södra Sverige.

Eftersom plastindustrin till stora delar verkar i södra Sverige, i elområde 3 och 4, där kopplingarna till utlandsförbindelser driver upp elpriset, och produktionen är lägre än efterfrågan så råder det en ojämn konkurrenssituation inom Sverige. Det bör göras mer både för att jämna ut priset inom Sverige och för att minska prisökningen som uppstår när närliggande länder har en felaktig prissignal. Exempelvis har Tyskland inga elområden vilket medför att el som överförs dit från elområde 4 driver upp priset i södra Sverige.

Därför måste regeringen skapa incitament för elproducenter och nätägare att utveckla ett elsystem som möter behoven genom investeringar i nyproduktion samt förstärkningar av el- och distributionsnäten.

- Tyskland inför elområden.
- Prisskillnaderna på el i Sverige minskar, genom att öka utbyggnaden av både överföringskapacitet och produktion av el i södra Sverige.
- Ledtiderna för anslutning av ny elproduktion minskar avsevärt.
- Ledtiderna för nya ledningar och antalet aktörer med veto minskar.
- Incitamenten för ny elproduktion i södra Sverige ökar, särskilt produktion av effekt.
- Kapacitetsåtgärder som kan lösa akuta effektproblem för näringslivet införs.

Det ökade elpriset har påskyndat denna utveckling. Även om tillgången på el till ett konkurrenskraftigt pris är den viktigaste förutsättningen, kan även energieffektivisering vara betydelsefull. Det finns ett kontinuerligt behov av att se över möjligheten att effektivisera utifrån teknikutvecklingen. Exempelvis kan ekonomiska stöd för fler energi-effektiviseringsåtgärder införas. Sådana stöd kan med fördel inkluderas i Industriklivet och/eller Klimatklivet eftersom det finns en direkt klimatkoppling mellan dessa åtgärder och klimatomställningen. Satsningar på forskning, utveckling, demonstration och spridning av ny teknik för energieffektiviseringar för industrin är andra lämpliga insatser.

Figur 4. Gränsen mellan elområdena SE3 och SE4 går rakt genom plastindustrins kärnområde i Småland. Jämför figur 1. Källa: Svenska Kraftnät.

IKEM:s förslag

- **Öka takten för utbyggnad av nya nät och bygga bort flaskhalsar som hindrar elöverföring.**
- **Öka incitamenten för ny elproduktion i områden med låg grad av självförsörjning**
- **Staten måste ta ett ansvar för att genomföra kapacitetsåtgärder i områden där det råder effektbrist som påverkar industrins konkurrenskraft**
- **Ställ krav på att angränsande länder som vi är sammanlänkade med i elsystemet så att de har rätt prissignal, med andra ord elområden.**
- **Öka plastindustrins incitament för att genomföra energieffektivisering**

Stärk arbetsmarknaden med utbildning i bredd och spets

I likhet med näringslivet som helhet så har plastbranschen stora problem att hitta rätt kompetens. Det gäller såväl yrkesutbildade som personer med högre utbildning. Det beror dels på att intresset för utbildning inom STEM (matematik, naturvetenskap och teknik) är för lågt, dels brister i utbildningssystemet.

Att reformera utbildningssystemet för en bättre skola, yrkesutbildning och högre utbildning syftar till att öka intresset för STEM, öka tillgången till yrkesutbildade samt att öka möjligheten till fördjupad kunskap på alla nivåer. Det är ett långsiktigt uppdrag, och det behöver påbörjas nu. År 2035 kommer det att saknas 290 000 yrkesutbildade inom processindustrin om inget görs, enligt Industrirådets beräkningar. Industrin konkurrerar globalt och flera jämförbara länder gör statliga satsningar på spetsutbildning, med riktade resurstillskott till utvalda universitet och högskolor.

Bland de viktigaste åtgärderna för att stärka tillgången till kompetens inom plastindustrin, såsom kompetens i processteknik och kemiteknik, är tillåta yrkeshögskolan att bedriva utbildning på såväl gymnasial nivå som högskolenivå, att tilldela regionerna ansvaret att samordna utbildning på eftergymnasial nivå, att kraftigt höja ersättningarna till högre utbildning med STEM-inriktning (för att återställa ersättningarna till tidigare högre nivåer) samt att verka för ökad mobilitet mellan akademi och industri.

Konkret erbjuder plastbranschen på operatörsnivå en hel del jobb för människor som behöver komma in på arbetsmarknaden. Praktiska jobb med relativt kort utbildningstid har visat sig fungera väl i södra Sverige och är en viktig del av integrationen. Detta är en viktig förmåga för Sverige utveckling.

Störst brist är det på motsvarande högskoleingenjör och yrkeshögskoleutbildningar, arbetskraft som kan både materialkunskap om plast och automation. Här behöver satsningar på YH byggas ut i de södra delarna av Sverige. På ingenjörslinjer behövs en uppdatering av kursplaner så att tillräcklig mängd ingenjörer som läser maskinteknik också får grundläggande plasttekniska förståelser.

Vidare finns ett behov för att undersöka det långsiktiga behovet för kompetensförsörjning.

IKEM:s förslag

- **Genomför en kunskapsinventering om goda exempel på när praktiska utbildningar i samarbete med näringslivet lett till effektiv inslussnings av arbetslösa i branschen, samt genomför en GAP-analys om platser där motsvarande insatser skulle kunna prövas.**
- **Genomför en GAP-analys över utbudet av YH-utbildningar och högskoleingenjörsutbildningar i södra Sverige för att hitta de platser där det saknas.**
- **Ge Tillväxtverket i uppdrag att genomföra en kompetensförsörjningsanalys för plastindustrin.**

Forskning och utveckling för branschens och samhällets utveckling

Plastmaterial är unika på det viset att de kan designas för att få olika typer av egenskaper. Med skräddarsydda egenskaper i varje given applikation kan såväl funktion som materialåtgång optimeras. Ett material som knappt fanns för några generationer sedan är nu oundvikligt och också oundärligt.

Ett plastmaterials egenskaper bestäms utifrån vilken eller vilka polymerer den består av samt vilka tillsatser som används. Tillsatserna är kritiska för att till exempel säkerställa nödvändiga brandegenskaper, Uv-stabilitet eller hållfasthet. Vissa additiver förknippas dock med hälsorisker och för att de skadligaste ämnena ska kunna fasas ut måste nya alternativ fasas in, samtidigt som nya polymerer behöver utvecklas för att möta framtidens behov. FoU som bidrar till säker och hållbar plastanvändning behövs. Därför behövs en långsiktig och strategisk forsknings- och innovationsagenda, gärna på EU-nivå, som aktivt möter samhällsutmaningar och regelutveckling och bidrar till hållbar och konkurrenskraftig plastindustri.

Både EU och Sverige behöver satsa mer på forskning, både excellent inomvetenskaplig universitetsforskning och forskning i samarbete med industrin.

På högre nivå behövs en bredare satsning på både forskning och utbildning i avancerade teknologier för återvinning och effektivare produktion. Energieffektiviteten i att kunna återvinna plast eller producera produkter med lägre vikt med bibehållna egenskaper är stor och kommer vara ett teknologiområde som det är av nationellt intresse att ligga långt framme i utvecklingen. Här kan utvecklingen av nya additiver för uppgradering av återvunnen råvara spela en stor roll tillsammans med utvecklingen av nya bearbetningsmetoder för plastdetaljer.

IKEM:s förslag

- **Inrätta ett nationellt kompetenscentrum för avancerad mekanisk återvinning av plast som inkluderar de tekniska högskolorna från Skåne till Mälardalen.**

Hållbar råvara för plasttillverkning

Kolets kretslopp måste slutas när samhället ska bli fossilfritt. Det innebär att plastindustrin står inför ett råvaruskifte när fossil råvara ska ersättas med cirkulerad och biobaserad råvara. Arbetet med att göra plastekonomin cirkulär pågår och kommer under de närmaste åren att bli alltmer intensivt. IKEM har gjort en undersökning hos de svenska plastföretagen och resultaten visar att majoriteten är övertygade om att konkurrensen om återvunnen råvara och risken för brist kommer att bli mycket stor inom de närmsta fem åren.

En viktig faktor i behovet för omställning till cirkulär råvara är också de geopolitiska osäkerheter som präglar vår tid. Risken att plastindustrin ska stå inför långvarig brist på råvara idag är sannolikt liten, men med flera olika konflikter och aggressivt agerande från viktiga producenter av primärråvara, bör risken inte undervärderas.

För att omställningen ska vara möjlig är det avgörande att cirkulär och biobaserad råvara finns tillgänglig. Det är en fråga som behöver adresseras på djupet, särskilt med tanke på att efterfrågan på kolatomer kommer att fördubblas till 2050 (se figur 3). För att kunna möta den ökande efterfrågan på cirkulär och fossilfri plastråvara och nå uppsatta målsättningar, behövs insatser i hela värdekedjan – från design till ökad utsortering och investeringar i återvinningskapacitet.

Källor till råvara

Plast består till största del av kolvätekedjor, som idag främst är framställda ur fossil naturgas (metan) och råolja. För en fungerande omställning, där fossil råvara fasas ut, krävs att plastprodukter kan cirkuleras i ett effektivt system.

Den cirkulerade råvaran består av plast som återvinns mekaniskt eller kemiskt. Återvunnen råvara kommer inte att räcka för att tillgodose framtidens behov av plast. Därför kommer även jungfrulig råvara att behövas, för att ”fylla på systemet”. Den närmst tillgängliga källan är biobaserad kol från skogsråvara, matavfall m.m. Därtill kan infångad koldioxid tillföras, även om metoden är dyr och energikrävande.

I dagsläget går en stor andel plastprodukter till förbränning, istället för återvinning. Den andel som återvinns är inte tillräckligt för att ersätta nyproduktionen av plastprodukter. För att kunna ersätta den fossila råvaran behöver nya anläggningar för både mekanisk och kemisk återvinning byggas i Sverige och Europa. Kapaciteten för produktion och transport av biogas från t.ex. skogen och matavfall behöver också byggas ut, liksom infrastruktur för att samla in koldioxid.

Kvotplikt driver på omställningen

Omställningen drivs på av olika faktorer och lagstiftning är den som ger störst effekt. EU:s kvotplikter, tillsammans med industrins egna hållbarhetsmål, är den för tillfället viktigaste kraften att driva på för plastindustrins råvaruomställning. Branschens egna initiativ för att möta konsumenternas efterfrågan och återvinningen inom ramarna för producentansvaret har länge varit en stark motivation för omställning. Bland annat har flera företag inrättat system för att återta och cirkulera sina egna produkter, t.ex. pantsystemet för

PET-flaskor. De åtaganden som finns i färdplanen kommer också att bidra starkt, men det krävs insatser från politiken för att lyckas hela vägen.

Inom EU kommer kvotplikt för andel cirkulär/återvunnen råvara i förpackningar och fordon, att träda i kraft under de närmsta åren. Sannolikt kommer plast i fler sorters produkter att omfattas. I takt med att kvotplikter träder i kraft kommer efterfrågan på återvunnen plast att öka kraftigt. Det är en viktig drivkraft – för att plastindustrin ska kunna bli fossilfri behöver all plast återvinnas och jungfrulig råvara från biobaserade källor fasas in. Därför är det bra om fler kvotplikter på EU-nivå kan undersökas.

I ett system med kvotplikt är det viktigt att det finns tydliga definitioner och modeller för vad som räknas som cirkulerat och biobaserat. En massbalansprincip som klargör detta behövs. I samband med att kvotplikterna för förpackningar ska träda i kraft, har aviserats att en massbalansprincip ska presenteras av Europeiska Kommissionen. Den kommer troligtvis att bli tongivande även för andra kvotplikter och kommer därför ha stor betydelse för hur EU:s mål uppnås. Massbalansprincipen behöver vara långsiktig och fast förankrad, för att ge stöd för att industrin ska kunna göra rätt investeringar.

IKEM:s förslag

- **Undersök om fler sektorer kan omfattas av kvotplikter.**
- **Tillgodose att en långsiktigt fastställd massbalansprincip kommer på plats.**

EU:s kvotplikter

Genom att införa kvotplikt på återvunnen/biobaserad/förnybar råvara vill EU driva på omställningen. Det är något som plastindustrin välkomnar, eftersom det är tydliga styrmedel för att byta råvara.

De kvotplikter som träder i kraft är:

- Plastförpackningar 10-35 % återvunnet material år 2030 (olika krav beroende på funktion och känslighet)
- Fordon 25 % återvunnet material i plastkomponenter.
- Andra möjliga kvotplikter diskuteras kontinuerligt.

Kapaciteten för återvinning med hög kvalitet måste byggas upp

Samtidigt som det är glädjande med ökande efterfrågan, finns en uppenbar risk för brist på återvunnen plastråvara om fem år. Kolatomerna i plasten är en eftertraktad råvara och behöver tas om hand på effektivast möjliga sätt. Då behövs alla tänkbara tekniker, i första hand mekanisk återvinning och även olika varianter av kemisk återvinning. Användning av avskild koldioxid efter förbränning (CCU) är en tänkbar lösning för de plaster som av någon anledning inte kan återvinnas, men är den minst effektiva av metoderna ut ett energiperspektiv.

Den återvinning som sker behöver säkerställa att kvaliteten på det återvunna materialet behålls så långt som möjligt, en högkvalitativ återvinning. Så kallad

downcycling (att olika plaster blandas p.g.a. dålig design, dålig sortering m.m. och återvinns med låg kvalitet, vilket leder till att materialet inte kan cirkuleras i full utsträckning) måste undvikas för att säkerställa en välfungerande cirkulär ekonomi för plast. Risken är annars att den återvunna råvaran håller så låg kvalitet, att den inte går att använda till högkvalitativa produkter och att omställningen försenas.

I dagsläget saknas den infrastruktur som behövs för storskalig, högkvalitativ återvinning som tillgodoser behovet för cirkulär råvara. För att säkerställa att kvotplikterna uppnås och tillräckligt mycket återvunnen råvara finns tillgänglig, behöver regeringen och ansvariga myndigheter agera för att ge goda incitament för plast- och återvinningsindustrin att bygga infrastruktur för både mekanisk och kemisk återvinning. Regeringen bör aktivt verka för teknikutveckling, innovation, etablering och uppskalning inom plaståtervinning och användning av återvunna och alternativa råvaror. Både vad avser forskning och uppskalning.

Det är också viktigt att EU främjar uppbyggnad av kemisk återvinning för plaster som är svåra att återvinna. Risken är annars att sådana plaster går till förbränning eller deponi. CCU är en tänkbar lösning för de plaster som inte kan återvinnas men är den minst effektiva av metoderna ut ett energiperspektiv.

För åstadkomma uppbyggnaden av råvaruåtervinning krävs långsiktiga spelregler. Snabba förändringar i gränsvärden och förändrade definitioner förändrar förutsättningarna för återvinningsbranschen, vilket gör att man i alltför stor utsträckning avstår från investeringar.

IKEM:s förslag

- **Verka för att högkvalitativ återvinning eftersträvas.**
- **Verka för teknikutveckling, innovation samt uppskalning och etablering inom plaståtervinning och användning av återvunna och alternativa råvaror.**
- **Verka för att kemisk återvinning etableras i EU.**
- **Regeringen behöver säkerställa långsiktiga spelregler för återvinningsbranschen för att stärka investeringsviljan.**

Tekniker för plaståtervinning

Mekanisk återvinning är den vanligaste metoden för att cirkulera plast. Plasten tvättas och mals ner för att kunna gå in i nya plastprodukter. Många sorters produkter kan göras av mekaniskt återvunnen plast, men det finns begränsningar. Mekaniskt återvunnen plast, med undantag för viss PET, är till exempel inte godkänd för användning i kontakt med livsmedel på grund av risken för kontamination.

Kemisk återvinning används för produkter som inte går att återvinna mekaniskt av olika skäl. Det kan vara tillsatssämnen i plasten eller föroreningar från innehåll som behöver tas bort. Kemisk återvinning är ett brett begrepp, som omfattar många olika sorters metoder, men gemensamt är att polymerkedjan bryts ner i mindre beståndsdelar för att sedan sättas samman till en ny polymer. Vanligast är pyrolys, där plast hettas upp utan syre och bildar pyrolysolja som sedan kan ersätta fossil råvara vid plasttillverkning. Kemisk återvinning är under utveckling och mer energi-krävande än mekanisk återvinning men är ett mycket bättre alternativ än

förbränning och resulterar i ett återvunnet material i samma kvalitet som nyråvara.

En annan metod är fysikalisk återvinning. Då löses plast upp i starka kemikalier, där oönskade ämnen kan separeras bort från den rena plasten, utan att polymerkedjan bryts ner.

För plaster som inte går att återvinna mekaniskt eller kemiskt, återstår förbränning. Koldioxiden som bildas vid förbränningen kan då fångas in och förädlas till kolväten. Detta är dock en mycket kostsam och energikrävande process och bör alltid ses som en sista utväg.

Skapa en effektiv återvinningsmarknad utan fusk

För att marknaden för återvunnen råvara ska fungera så rationellt och kostnadseffektivt som möjligt, är en fungerande marknadsstyrning en grundförutsättning. Marknadsstyrningen bör vara internationell och ligga åtminstone på EU-nivå, för att ett fungerande handelssystem ska kunna byggas upp.

Sortering, investering och omställning i industrin behöver ske symbiotiskt och genomföras samtidigt för att olika aktörer i värdekedjan ska kunna göra rätt insatser. Det är avgörande att politiken och myndigheterna också deltar i dialogen så att de regler som tillkommer ger förutsättningar att uppnå målen. Regeringen bör verka för att nya regler kommer i form av EU-förordningar med god ambitionsnivå så nationella särregler undviks.

Det behövs även en stark politisk ambition för att minimera incitament för fusk. Bland svenska och europeiska återvinningsföretag larmar man för att priserna på återvunnen råvara som produceras utanför EU är mycket låga. Det konkurrerar ut den europeiska produktionen. Det finns risk för att oseriösa aktörer säljer råvara, som påstås vara återvunnen, men i verkligheten är helt ny plast som märks om för att marknadsföras som återvunnen. Riskerna med detta är flera, framför allt att den svenska och europeiska återvinningsindustrin inte kommer att kunna konkurrera och tvingas läggas ner. Det vore ett mycket hårt slag mot de olika miljö- och klimatmål som satts upp.

Dessutom är det en risk för den svenska och europeiska försörjningsberedskapen. Om en cirkulär plastekonomi inte kan växa fram i EU, kommer det i händelse av fördjupade globala konflikter och handelshinder bli svårt att tillgodose samhällets behov av plastprodukter.

Därför behöver den svenska regeringen tillsammans med EU agera för att minska förutsättningarna för fusk och arbeta för att cirkulär råvara finns tillgänglig. Exempelvis kan certifieringssystem byggas upp, t.ex. inom ramarna för produktpass. Plastindustrin har också ett ansvar i att arbeta för att den cirkulära råvara som används kommer från plast som har satts på den europeiska marknaden.

IKEM:s förslag

- **Verka för en EU-gemensam marknadsstyrning inom plaståtervinningen, med ökad operativ tillsyn, för att minimera fusk.**
- **Sätt upp krav på certifiering av återvunnen plastråvara, för att garantera att det verkligen är återvunnet material.**

Bioråvara

Återvunnen råvara kommer inte att räcka för att tillgodose framtidens behov av plast. Mycket plast kommer att vara bundet i produkter och en annan del av plasten kommer inte att kunna återvinnas av olika skäl. Därför kommer även jungfrulig råvara att behövas, för att ”fylla på systemet”. Den närmst tillgängliga källan är biobaserad kol från skogsråvara, matavfall m.m.

Sverige, med sina stora tillgångar på skogsbaserad och lantbruksbaserad råvara, har goda möjligheter att öka användningen av bioråvara inom plastindustrin. En fördel med att binda biogena kolatomer i produkter som återvinns och cirkuleras är att de blir en kolsänka som består över tid.

Redan i dag kan en del plast framställas med hjälp av bioråvaror. Dock krävs nya teknologier och därmed nya investeringar för att tillvarata bioråvaran. I Sverige driver t.ex. Industrins Biogaskommission frågan om industrins tillgång till biogas som råvara.

För att klara plastindustrins behov och egna åtagande för råvaruomställning behövs goda förutsättningar, som politiken behöver driva på för. Grundläggande är att arbeta för att EU inte begränsar användningen av bioråvara. Vidare är incitament för användning av råvara inom kvotpliktssystemet, med en tydlig beräkningsmodell en god drivkraft.

IKEM:s förslag

- **Driv på EU för att inte begränsa användningen av bioråvara.**
- **Ta fram kvotplikt och modell för massbalansberäkning för plastindustrins användning av bioråvara.**

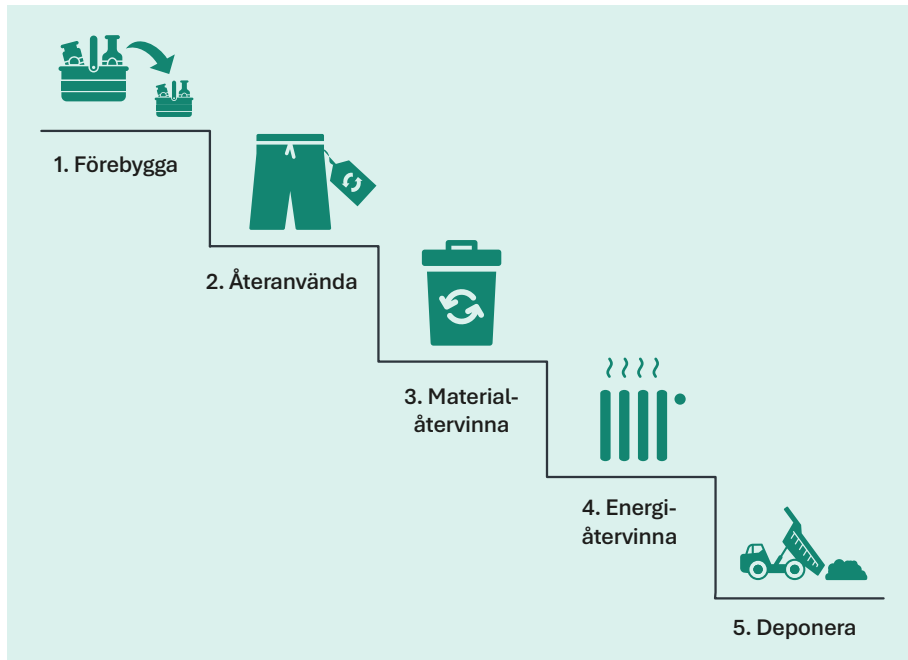
Insamling av plast för återvinning

För att minska användningen av fossila råvaror, behöver återvinningen av plast öka. Då förutsätts att insamlingen av plast ökar och att förbränning undviks. För det krävs en avfallshantering där uttjänta material och produkter i första hand räknas som råvara innan det blir avfall, i enlighet med avfallstrappan. Både Sverige och EU måste förändra synen på och hanteringen av avfall, helst genom en reform av hela avfallssystemet, för att möjliggöra cirkulära kretslopp. Tre möjliga sätt att göra detta är att se till att det finns en harmoniserad EU-lagstiftning, framtagande av så kallade ”end-of-waste”-kriterier på EU-nivå enligt EU:s avfallsdirektiv, samt kvotplikt.

För att uppnå en högre grad av cirkularitet i plastekonomin behöver avfallsförbränningen minska, för att möjliggöra att produkter återanvänds och råvaran återvinns. För att åstadkomma denna förändring och klara av att ta ut plast för återvinning som råvara behöver utsorteringen av plastavfall ske så nära källan som möjligt och den operativa tillsynen av regelefterlevnaden förstärkas. Det innebär att kommunerna, som har avfallmonopol, behöver följa avfallstrappan och inte skicka allt avfall till förbränning.

Plastavfall ska i första hand ses som en resurs att cirkulera och hanteras i de översta stegen i avfallstrappan. Ett tungt ansvar för detta faller på den som genererat avfallet eller som har ett avfallsansvar, tex. kommunerna, som måste börja ta sitt ansvar fullt ut och följa avfallstrappan, genom att bli bättre på återvinning och att säkerställa en korrekt sortering. Idag har endast 120 av alla kommuner insamling av så kallad kommunplast. Det innebär att kommunplasten i majoriteten av kommunerna inte samlar in plastavfallet, som i stället går till energiutvinning. Eftersom förbränning av plast orsakar utsläpp av

fossil koldioxid, bör det förbjudas utom i undantagsfall för plast som inte kan återvinnas med bästa tillgängliga teknik.

Figur 5. Avfallstrappan. Plastavfall bör i första hand hanteras inom de tre första stegen. Dessvärre går allt för mycket plastavfall till steg 4 och förbränns.

IKEM:s förslag

- Reformera hela avfallssystemet för att minska användningen av fossila råvaror. Inriktningen bör vara att samtliga parter med avfallsansvar ska möjliggöra cirkulära kretslopp.
- Regeringen bör säkerställa att de regler som finns för sortering av avfall samt avfallstrappan följs.
- Förbränning av plastavfall bör enbart vara möjligt när alla andra metoder där bästa tillgängliga teknik har uteslutits, i övrigt bör förbränning av plast förbjudas.

Design för återvinning – styrning på produktnivå i stället för materialslag

En grundläggande förutsättning för återvinning är design av produkter och att man redan vid ritbordet kan avgöra om en produkt kommer kunna återvinnas eller ej. Genom gällande och tillkommande krav på återvinningsbarhet, ställer plastindustrin om för bättre sådana egenskaper. Plastindustrin kan i detta göra mycket själv, men man ska komma ihåg att industrin i många fall bara är leverantörer till produktägaren som äger mycket av frågorna. Till exempel ställer fordonsindustrin mycket höga krav på plastkomponenter, där producenten står utan särskilda förutsättningar att påverka innehåll och sammansättning själv.

Eventuella styrmedel måste därför ställas på produktnivå, inte på materialslag, samt vara på EU-nivå. Det innebär att krav på att produkter ska utformas för

återvinningsbarhet i ekodesignförfordningen, gärna parallellt med att kvotplikter och end of life-kriterier upprättas. På nationell nivå är det främst avfallsledet som kan regleras vilket även konstaterats av Naturvårdsverket.

IKEM:s förslag

- **Regeringen bör verka gentemot EU för ökade krav på återvinningsbarhet i nya produkter som sätts på den europeiska marknaden.**

Sortera vid källan och ansvar att sortera rätt

För att möjliggöra en hög återvinningsgrad är det en förutsättning att den plast som blir avfall sorteras ut så nära källan som möjligt. Ju närmre källan desto bättre kvalitet och potentiellt högre återvinningsgrad. Den som har rådighet för ett flöde har ansvar att sortera så återvinning kan ske och värdet och kvaliteten av materialet bevaras. Det kräver dialog i värdekedjan då marknaden kommer utvecklas dynamiskt och behovet av den som tar hand om ett avfallsflöde är insatt i vad marknaden efterfrågar.

Förpackningar är ett viktigt område där mycket mer behöver sorteras ut redan i konsumentled. Införandet av fastighetsnära insamling är positivt och kan leda till högre insamlingsgrad. I samband med att det görs, bör konsumentens ansvar tydliggöras ytterligare. Som "nödlösning" är även försortering intressant för att fånga upp de förpackningar som felaktigt kastats i restavfallet. Siffror från Svensk plaståtervinning visar att så mycket som 70% av hushållens plastförpackningar felaktigt kastas i restavfallet. Försortering kan således vara nödvändigt för att Sverige ska nå återvinningsmålen för plastförpackningar.

För annat plastavfall från verksamheter, såsom från bygg- och rivningsindustrin, behövs också åtgärder för ökad korrekt sortering. Det krav på att plast ska sorteras ut tolkas alltför ofta som att alla plastmaterial ska läggas i samma container, vilket leder till att materialet inte kan återvinnas utan omfattande sortering och därför går till förbränning. Där behöver högre krav ställas och branschen behöver agera för att olika plastmaterial sorteras var för sig, helst redan där man arbetar.

Det finns goda exempel på byggföretag, som provat att sortera plasten redan i det rum som man arbetar i. resultatet är gott, utan nämnvärd kostnad och med ett material som enkelt kan kanaliseras till rätt mottagare. Regeringen bör gå vidare med Naturvårdsverkets förslag om krav på obligatorisk utsortering av plast. Därtill bör återvinningsindustrin sluta erbjuda containrar för insamling av blandat brännbart material, utan endast erbjuda de tjänster som kunden behöver för att uppfylla de lagar och regler som finns för sortering för återvinning.

IKEM:s förslag

- **Regeringen bör tydliggöra avfallsproducenternas ansvar för att säkerställa att utsortering sker redan i konsumentledet och så nära källan som möjligt.**
- **Verka för att alla med ett avfallsansvar utför den sortering som krävs för att säkerställa materialåtervinning till hög kvalitet.**

Fungerande tillsyn avgörande för fungerande marknad

Fusk och dålig efterlevnad kan stjälpa uppbyggnaden av en cirkulär plastekonomi. För att en ökad och effektivare utsortering för återvinning ska fungera, krävs hårdare tag i kontrollen av det plastmaterial som lämnas till kommuner och andra mottagare. Den operativa tillsynen av efterlevnaden är idag ytterst begränsad och måste utökas för att styrmedel i avfallsledet ska få effekt.

För att åstadkomma det behöver regeringen sätta upp regler som ställer tydligare krav på tillsyn och kontroll. Vidare kan ekonomiska incitament, såsom att energibolagen bör införa differentierade mottagningsavgifter för att ta emot material till förbränning införas. Att dessutom vägra ta emot material med för mycket plast driver också på för ökad utsortering.

IKEM:s förslag

- **Säkerställ regelefterlevnad genom en ökad operativ tillsyn hos alla med avfallsansvar.**

Avslutning

Den svenska plastindustrins värde för Sverige är större än bara dess ekonomiska värde. Med rätt insatser kan det värdet växa ytterligare, i samband med att användningen av plast i världen ökar. Det bidrar till ökat svenskt företagande, fler jobb, innovationskraft och att fossil råvara kan fasas ut.

Vi hoppas att du som har läst denna rapport har fått en bättre förståelse för hur plastindustrin fungerar och bidrar till samhället. Om du har frågor, vill diskutera ytterligare eller framföra synpunkter, tveka inte att höra av dig till oss på IKEM!